

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Факультет туризму та готельно-ресторанної справи

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ПРИКЛАДНУ ЛІНГВІСТИКУ»**

22 квітня 2021 року

**Дніпро
2021**

УДК 81'1(477)
ББК 81'2 УКР
С 91

*Ухвалено до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу
«Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 9 від 29 квітня 2021 р.)*

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні погляди на прикладну лінгвістику» (22 квітня 2021 року, Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»): збірник тез. Дніпро: ВВПЗ «ДГУ», 2021. 71 с.

(в авторській редакції)

Вміщено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, в якій взяли участь професорсько-викладацький склад закладів вищої освіти, юристи, психологи таких міст України, як: Дніпро, Львів, Запоріжжя, Кривий Ріг. Тематика статей охоплює актуальні питання щодо розвитку та становлення прикладної лінгвістики.

Матеріали форуму можуть бути використані у практичній діяльності фахівців вказаних напрямів діяльності та у навчальному і виховному процесах закладів освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Лісний Дмитро В'ячеславович – т.в.о. декана факультету туризму та готельно-ресторанної справи, кандидат юридичних наук, доцент

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри прикладної лінгвістики Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Кривуля Валентина Олексіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Мірошник Андрій Дмитрович – фахівець з міжнародних зв'язків Відділу організації наукової роботи, міжнародних зв'язків та академічної мобільності

(Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»)

© Автори, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
Бойко О. Т., Горун Г. Р. Формування іншомовних навичок майбутніх правників (наприкладі підготовки фахівців у закладах зі специфічними умовами навчання).....	5
Bondarenko V., Zhura K. Social media and its legal issues	8
Головач Т. М. Італійські запозичення в англійській мові	11
Єгорова І. В. Мовна свідомість як психолінгвістичний процес формування особистості.....	16
Запотічна Р. А. До питання взаємозв'язку соціолінгвістики з економікою	19
Колоїз Ж. В. Паремії як експоненти глютонійного коду культури.....	22
Крашеніннікова Т. В., Корсунська В. В. Застосування психолінгвістичних методів у практичній діяльності лінгвістів.....	26
Кривуля В. О. Використання німецькомовних автентичних текстів у формуванні лінгвосоціокультурної компетентності фахівців.....	32
Лисак С.О. Адвокат та його мова.....	35
Nahorna Yu. Legal linguistics and prospects of its development	37
Rakulova T. Individualization of teaching	41
Подворчан А. З. Прикладна лінгвістика та сучасне освітнє середовище	43
Поповський А. М. «Круто, чувак, прикольно ... блін!...».....	45
Руколянська Н. В. Лексико-семантична категорія «процесуальні ознаки» укримінально-процесуальній субмові.....	48
Skovronska I. Language means of the legal sphere.....	52
Тимофіїва К. М. Мовна картина світу як відображення національного менталітету та її інтерпретація в сучасній лінгвістиці	54
Тютюнник В. Ю., Голяк В. І., Ільєва К. А. Деякі особливості антонімічних відносин у німецькій, англійській та французькій термінології урбоекології	58
Федишин О. М. Застосування комп'ютерних навчальних програм на заняттях іноземної мови	63
Yuskiv B. Professionally oriented written english communication of lawyers.....	67
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	70

ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИХ МЕТОДІВ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІНГВІСТІВ

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна

*кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри прикладної лінгвістики
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»*

Корсунська Вікторія Валентинівна

*старший викладач кафедри психології
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»*

Мову, як знакову систему, що є важливим констатуючим елементом психіки у процесі мовленнєвої діяльності (здатність планувати та регулювати свою поведінку) вивчає така наука, як психолінгвістика.

Термін *психолінгвістика*, вперше був використаний Н. Пронко, у статті «Мова і психолінгвістика» в США (1946 р.). До наукового вжитку цей термін увійшов лише 1953 року, на міжуніверситетському дослідницькому семінарі, у м. Блумінгтоні, який організували психологи Дж. Керролл, Ч. Осгуд та лінгвіст Т. Сібеок. Одне з найперших визначень дав в 1954 році засновник американської психолінгвістики Дж. Осгуд, згідно з яким психолінгвістика має справу з процесами кодування і декодування мовних сигналів, співвідносячи їх зі станом учасників комунікації. Відповідно, *говоріння* – це кодування смислу значенням слова, а *слухання* – це декодування того смислу, який вкладає розмовник у повідомлення.

Засновник психолінгвістики на пострадянському просторі О. Леонт'єв також дав визначення **психолінгвістики** – це наука, що вивчає процеси мовотворення, а також сприймання і формування мовлення в їх співвідношенні із системою мови. Враховуючи сказане, психолінгвістика має вивчати: *творення мовлення* (говоріння); *сприймання мовлення*; *формування мовлення* (в онтогенезі).

Предметом психолінгвістики є співвідношення особистості зі структурою і функціями мовленнєвої діяльності, з одного боку, і мовою, як головною складовою образу світу, з іншого.

Основними **завданнями** психолінгвістики як когнітивної науки є дослідження: процесів планування мовлення; механізмів та процесів сприйняття,

інтерпретації, розуміння та породження мовлення; структури та системи представлення знань індивіда і стратегії їх використання для когнітивної оброблення дискурсу; механізми засвоєння та оволодіння мовою в ході розвитку дитини; проблеми білінгвізму, перекладу та механізми оволодіння іноземною мовою.

Сучасна психолінгвістика досліджує мовлення – як вид діяльності за допомогою методів спостереження, самоспостереження, експеримент, описові методики, порівняльно-описові методики.

У нашому навчальному закладі можемо активно використовувати таку форму як тренінг (особлива форма навчання, під час якої людина максимально оволодіває новими знаннями, отримує нові навички, переглядає власні цінності та пріоритети, коригує, удосконалює та розвиває певні якості та властивості своєї особистості, обирає для себе такі форми та методи поведінки, які відповідають саме її ситуації та індивідуальності). Серед форм навчання саме тренінг дає можливість на 90% засвоїти отриману інформацію.

Методи психолінгвістичного тренінгу можна об'єднати в декілька основних блоків: *дискусійні методи* (групова дискусія, розбір випадків із практики); *ігрові методи* (ділові, дидактичні, творчі, рольові ігри); *метод сенситивного тренінгу* (невербальні вправи, спрямовані на міжособистісну чутливість, емпатію щодо партнерів по спілкуванню, тренування саморозуміння).

У вітчизняній психолінгвістиці є розділи, пов'язані із *масовою комунікацією* (вивчає сприймання текстів радіо, газет, ефективність телебачення, вплив на свідомість людини політичних гасел, реклами), *фоносемантикою* (вивчає емоційний зміст звуків мови), *психологією граматики* (вивчає сприймання і розуміння висловів залежно від їх граматичної форми), *психологією мовлення* (вивчає механізми артикуляції, виразного промовляння слів, а також описується патологія мовлення при різних ураженнях головного мозку).

Німецький філософ та мовознавець В. Гумбольдт писав, що мова є безперервною діяльністю людського духу, що прагне перетворити звук на думку. Він вказував також на те, що мова це і частина культури, тому вона є головною

діяльністю не тільки людського, а й всього національного духу народу. Приблизно в той час, виникла концепція психології народів Х. Штейнталя, в якій дослідник закликав вивчати мову, звичаї, традиції різних народів.

Мова включає *психологічний компонент*. І. О. Бодуен де Куртене писав, що мова абсолютно психічна, її існування обумовлене психічними законами. Х. Штейнталь теж вважав, що мовознавство належить до психічних наук, а мова є частиною психології.

Мова як *умова думки*. А. Шлейхер писав, що мова – це мислення виражене звуками, проте Х. Штейнталь вважав, що слово і мислення не є тотожними. Спираючись на його ідеї О. Потебня зазначав, що мислення може існувати і без мови, хоча розглядав мовлення як акт індивідуальної творчості.

Мова як *умова спілкування*. І. О. Бодуен де Куртене вважав, що мова перш за все необхідна для спілкування. Однак, на думку В. Гумбольдта, особливості спілкування, полягають у тому, що той, хто говорить і той, хто слухає розуміє предмет спілкування по-різному, вкладаючи свій індивідуальний зміст.

Мова регулює *діяльність людини*. Відомий американський лінгвіст Л. Блумфільд застосовує біхевіористський підхід, вважаючи, що люди, які взаємодіють, можуть впливати один на одного за допомогою практичних і мовленнєвих стимулів. На його думку, мова є засобом вирішення практичних завдань і її основна функція – це регуляція діяльності людини.

Із важливих праць періоду радянської психолінгвістики варто відзначити роботи Л. Щерби, який розглядав три **аспекти мови**: *мовну систему* (словник, граматику); *мовленнєву діяльність* (процес говоріння і слухання); *мовний матеріал* (тексти, література, рукописи). Окремо зазначалося, що мовленнєва діяльність включена в інші види діяльності людини, і сама по собі не є самостійним видом.

На розвиток сучасної психолінгвістики великий вплив мала трансформаційно-генеративна граматику Н. Хомського, який розрізняв *мовну здатність* та *мовну активність*, а також висунув тезу, що здібність людини до засвоєння мови є вродженою.

Однією з головних у психолінгвістиці є проблема структури і функціонування мовної здатності. Вивчення проблеми мовної здатності вимагає усунути протиставлення між мовою і мовленням, лінгвістикою і психологією. Це зумовлено: потребами удосконалення теорії і методики вивчення рідної та іноземної мов; потребами здійснення мовного впливу на людину засобами масової інформації, агітації і пропаганди; потребами створення штучних інформаційно-пошукових і машинних мов тощо [1, с. 44.]. Труднощі виникають у процесі спілкування, коли зустрічаються різні людські досвіди, виявляючи різницю культур реагування на думки і переживання людей.

Спілкування як процес має мету: віднайти спільне та цінне у досвіді сторін. Адже щоразу запереченню піддається не лише певна частка досвіду, але і частка ества його носія: його наміри, уподобання, ідеали тощо. Моральна цінність спілкування у його процесуальності (діалогічності, спрямованості на спільний пошук істини), що є рухом до усвідомлення людиною себе через іншу і завдяки іншій.

Спроби віднайдення шляхів подолання труднощів, що виникають у процесі спілкування, характерні для гуманістичної гілки філософії. Вона виходить з того, що людині достатньо знати шляхи до добра, щоб діяти згідно із законами розумного, а отже, морально доброго (Е. Кант). У сучасній філософії проблема спілкування Я і ТИ набула провідного значення (Ф. Ніцше, М. Бубер).

Л. Колберг визначив три рівні процесу розвитку особи:

Перший (вік до семи років) – дитина не здатна оцінити власні вчинки згідно з поняттям моралі, а оцінює їх залежно від того, вдалося їй уникнути покарання чи заслужити заохочення. Відсутність соціального досвіду є причиною відсутності у дітей культури реагування на власні вчинки, а, отже, і культури спілкування. Однак, дорослі схильні бачити у відсутності самооцінки лише дитячий егоїзм.

Другий (від 13 років – до періоду зрілості) – при виборі вчинку людина керується думкою середовища: схвалить воно вчинок, чи ні, а також тим, як вона буде виглядати в очах інших.

Третій (період зрілості) – на основі виробленої здатності соціальних взаємодій, а також виховання, що налаштовує на знання закономірного в стосунках, особа виробляє оптимальні, з позицій зрілості досвіду, відносини з навколишнім світом.

Сучасна теоретична підготовка фахівців, досліджуючи комплекс чинників, що впливають на якість спілкування, бере до уваги не лише вербальні його форми, але також міміку, жестикуляцію. Ось тут відбувається взаємодія психолінгвістики із соціонікою, предметом вивчення якої є закономірності людського спілкування, що розглядаються як механізм взаємодій різних і цілком конкретних інформаційно-психічних структур.

Значущою проблемою сучасної психолінгвістики є систематизація методів психолінгвістики, запропонована в Петренка (1997):

1. Метод суб'єктивних градацій (шкал) – У. Гуденаф, С. Рубінштейн, О. Клименко – досліджується семантична близькість слів однієї тематичної групи. Простий і прямий метод отримання матриці семантичної схожості, що ставить перед респондентами завдання оцінити «схожість значень» через певну ірадуальну шкалу, яка може бути, зокрема, п'ятизначною, десятизначною (Клименко 1970).

2. Асоціативний експеримент – детально описаний у роботах Дж. Діза (1962; 1964), Дж. Діксона і Дж. Хортон (1968), О.О. Леонтєва, О.О. Брудного – пі бір асоціатів щодо пропонованих слів-стимулів. На думку В. Ф. Петренка (1983), є найрозвиненішою технікою семантичного аналізу;

3. Метод семантичного диференціалу (СД) – розроблений Ч. Осгудом та його колегами з метою об'єктивного «вимірювання» значення (1957). Є побудовою семантичних просторів, комбінацією процедур ппсалювання і метода контрольованих асоціацій. СД вигідно різниться від асоціативних методів більшою компактністю й легкістю статистичної обробки даних. Асоціації за принципом мовленнєвих штампів, римовочних асоціацій виключені.

4. Метод семантичного радикалу (СР) (Лурія, Виноградова 1971) – належить до розряду умовно-рефлекторних, де критерієм семантичної близькості

досліджуваних об'єктів є перенесення умовно-рефлекторної реакції з одного об'єкта на інший, семантично з ним непов'язаний.

5. Метод підстановки або дистрибутивно-трансформаційний метод (Н. Хомський, Дж. Фодор, Дж. Кати, С. Джонс). При використанні цього методу висновок про можливість заміни одного слова іншим у певному контексті роблять самі респонденти. Як правило, метод використовується для семантичного аналізу досить вузьких груп лексики, де він застосовується для виділення смислових нюансів англійських синонімів. Його модифікацією є метод незакінчених речень, речень із пропусками, де заповнення неповної ланки взаємозамінними словами свідчить про семантичну близькість цих слів.

6. Метод класифікацій, розроблений Дж. Міллером (1969, 1971), ґрунтується на припущенні, що форми класифікації матеріалу відповідають внутрішнім семантичним зв'язкам цього матеріалу й структура цих зв'язків може відбиватися у процедурах класифікації.

7. Методи непрямого опосередкованого дослідження семантики представляють методи, в яких установлення семантичних зв'язків досліджуваного матеріалу здійснюється опосередковано, через характер та особливості протікання психічних процесів переробки цього матеріалу, таких, наприклад, як вербальне навчання, запам'ятовування та розпізнання, переключення уваги і т.п. (Петренко 1983).

8. Психолінгвістичні методи дослідження фоносемантичних характеристик слів (Левицкий 1973; 1989), психографологічних особливостей писемного мовлення (Кришов, Маничев 1997), де встановлюється особистий стиль репрезентації інформації респондентами, зважаючи на довжину речень, кількість ужитих знаменних слів, коефіцієнт емболії, коефіцієнт службових слів тощо.

Метод психолінгвістичного аналізу (ПЛА) тексту/дискурсу спрямований на дослідження вербальних характеристик текстів. До уваги беруться такі показники: обсяг тексту; кількість речень; їх середній розмір; коефіцієнт лексичної різноманітності; коефіцієнт агресивності/ дієслівності; коефіцієнт логічної зв'язності; коефіцієнт емболії.

За допомогою психолінгвістичного методу вдалося встановити взаємозв'язок між мовленням і психологічними рисами особистостей людей- маніяків, віднайти спільні та відмінні риси людей і переконатися, наскільки співпадають результати дослідження психологічного стану людини із його соціальним образом, зображеним у ЗМІ. Подальшою перспективою досліджень буде вивчення дискурсу персонажів-маніяків за допомогою інших психолінгвістичних методів.

Список використаних джерел:

1. Мова і культура: монографія / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, П. Є. Гриценко та ін. Київ: Наукова думка, 1986. 184 с.